

د قی ب د ق . غازی ح س ن

په ناسی جیاواز و زه ر ب چمکی دق ک ب ئینگیز ک ی پ ی د گوتر ت
ت کست کراو، ه ر پ ناس ی کیش پ یو ست ب فکر و قوتا بخان ی کی
فکری و ئ د بی و زمان وانی و. دق چ د گرت و، کت ب، یان ه ر
پارچ نووسراو و ه ما و دنگک و نیشان ی کی و اتاداری خا و ن
پ یام. ه رچیک ب ت دق شو ن د گرت و کات کی ه ی و خا و نی
گوتار و م ب ست و پ یام ک، ب ش واز و ج ر و ل و ل گ ی ه کار کی
پ یو ن دیکردن و ب و رگر کانی د گ ی ن ر ت.

ل ن و نووسینی کوردیدا، ب تایب تی ل ن و ژ نام ک اندا، یان ل ن و
فیس بووک و ت و ک م ای تی ک اندا ب س دان بابت ک ل ش و دا
(دق) د بینر ت، ب م ل ن و و کدا خا و نداری تی هیچ پ یام و
فکر و چمک ناکات، ب واتای ئ و ی ل ش و دا دق، ب م
ل ن و و کدا ب ن ماکانی دقبوونی تدا ب رج ست ن کراو.

ه ندک پ یان وای دق بریتی ل ه موو شت کی دیار و وون، و اتا
دیارد ی کی زمان وانی، و اتادار، ک ک ر و ی ن و ان ست و
قس کردن و گوتن و اگ یان دن و گوتار، و اتا ل ئاستی و کخستن و
پ کها تدا ل گ و ئاستی و اتای و گوتاردا هاوتا د بن. ه ند کیش
پ یان وای دق بریتی ل (شیکردن و ل کدان و و ا ف کردن).

ناب ت ل بیری بک ی ن دق ل د ر و ی فکر و ب چوون و بیروباو دا
و کو ئاو ن د ی کی شکاوی ل د ت، م ر ف، یان خو ن ر و ب کار ه ن د ر ی
دق ک ناتوان ت ب جوانی و ب گرفت خ ی تدا ببین ت. دق ک
ب اوکراوی و، ئیدی ب کار ه ن د ر کانی د ب ن خا و نی و نووس ر و
دا ه ن د ر ک ی م گ ر ه ر ت نیا و و کو تا پ ی کی خا و نداری ک ر ست ک
ناویان ب س ر ی و ب ت.

ه ر کاتک دق ب فکر و زانیاری و ب ب ن ما و ب ب چوون و
ل کدان و و ا ف کردن بوو، و ات ب ش ک ل چمک و ئ ر ک و ن و و ک
دقبوون ک ی ل د ست دات. گوتمان ل م س ر د می خ رایید ا و ل ب ر
ز ر بوونی ه کار کانی پ یو ن دیکردنی گشتی و ک سی، ن مانی سانس ر ی
فکری و زمان وانی و ت نیا خودیش، دق ل پ ست و د ماغ و بیری
دقبووندا د ر د چ ت و ه مان ئ ر ک و کاری ناب ت، ک د قی خا و ن
گوتار ه ی تی.

ئ م و ژان د یان و تار د بینن، چ ن دین ناوونیشان ب ناوی
ل ک و ی ن و و د یان بابت و دیداری تیقی و ا دی و و و ب ر و و مان
د ب ت و، ک ت نیا قس ن، و اتا ل ش و دا دقن، ب م ل ن و و کدا

دابـانـکی زـق و ئاشکرایان پـوـدیـارـ، کـ هیـچ فـکر و بـچوون و پـیـامـکیـان تـدا نیـ. بـ نموونـ ناوونیشانی دـقـکی شیعری (هـنـدـ پـخـرـشـ و ئافرـت دـکـاتـ کـرـسـتـیـکی سـرنـجـاکـش بـ پـوپاگـنـدـ بـ خودی دـقـ شیعریـکـ) لـ نـوـکـدا ئافرـت جوان نیـ، بـکو کـرـسـتـیـکی هـرزانی رازیکردنی مـرامـکی خراپی دـرـوی دـقـکـیـ، کـ ئـویش پیاوسالاری و پیاوسـکـسی و پیاو ئارـزووـ.

ناوونیشان، وتار، کتـبـ، وـنـ، نیشانـکـانی سـرـشـقام و گـرتـ فـیدـیـیـکان و هـوا و شـقـی سیاسی و ئـدـبی و بـدواداچوون و تـنـیا هـنـدـک نامـی زانستی لـزانکـکانیشدا و . . تاد دـبینـ، لـشـوـدا دـقـن، بـمـام لـنـوـکـدا بـنـما و ئـرک و گوتاری دـقیـان تـدا نیـ، ئـوی حیسابی بـ نـکـن خوـنـر و وـرگـرـکانـیا نـ. بـو شـواز و قـنـاءـتـ مـامـم لـگـ بـکارهـنـرـکانـیان دـکـن، کـ (فرـشـارـک) لـبـازا و دوکان و کـگـکانـدا بـهـموو توانا و قـنـاءـت و شـوازـکیـو بـکـیارـکـی دـتـ (دـیکـی، یان نایکـی منتـم پـت نیـ، پرسیارم لـ مـکـ، خـ چاوت هـیـ)، (خـ چاوت هـیـ) بـناـسـتـوـخـی بـ کـیارـکـی دـتـ (خـ کوـر نیت) واتـ سوکایـتـی تـدا یـ، سـربـاری ئاوازـیدـرـبـینی پـ لـقـین و توـیـی و هـچوونی فرـشـارـ فـندی، کـیار دـکـوـتـ دـخـکی دـروونی ناخـش و ئابلوقـدراو، نـک هـر ئـو (فرـشـار تـنـیا وـمـی پـویستی کـیارـکانـیشی ناداـتـو) و (بـلموزبـرزی و لـخـبـایـبوون و پشتگوـخـستن و بـ مـنـتـیـکی بـرزـو مـامـم لـگـ کـیارـکـی دـکـات)، (تـنـیا هـنـدـک فرـشـار پـیان وایـ کـیار کـیلـیـکی هـرزانی بـ بـهایـ)، خـاونـی هـنـدـک دـق بـهـمان شـواز و قـنـاءـتـو مـامـم لـگـ خوـنـر و بینـر و گوـگـرـکانـیان دـکـن، بـکـیلـیـکی بـ چارـسـر و ئابلوقـدراویان دـزانـ، پـنـان وایـ وـرگـرـکانـیان هیـچ پـگـ و بـهایـکی فـکـری و کـمـمـایـتی و دـورو بـرـکی گونجاویان نیـ. بـیـ گوتاری دـزگـکانـی اگـیـانـدـن و دـزگـا زانستیـکان و دامـزراو سیاسیـکان و ناوـنـدـ ئـدـبیـکان، گوتاری بـ بـهـاکردنی بـکارهـنـرـکانـی دـقـ، لـگوتارـکانـیا نـدا لـپـشـکـشـکردنی دـقـکانـیا نـدا بـ مـنـتـانـ و وـکو نیمـچـ دیکتاتـرـکی یـکـلابـوی تاکـوـوی سـرکـشی لـخـبـایی مـامـم لـگـ دـورو بـرـکانـیان دـکـن.

پـکـهاتـکانـی دـق بریتیـ لـ گوتن و قسـکردن و فکر و بیرـکـکان و واتا و وـناکردن و خـیا و مـزـنـد و سـز و باری دـروونیـ. گوتاری دـق لـگـی ژمارـیـک کـنا یـ پـیوـندیکردن و کـرـسـتـی

دقق کاتی ئووی نیی خای بلم جرم بابته قوو و قورسان خریک بکات، نابته خویندر بابته قورس و قوو بارگران و ماندوو بکین، ئرکی دق جوواندنی عقق و گایاندنی معریفه کی نو و جوواندنی باری دروونی و ئخلاقیی و کمم لایته بکارهیندر کانییته.

ئزان بپارییه کی ئجگار زر و قبه، دیان سته جوواوی سدبار کراو بپاود کرته وو، که لیشه و دا هر یکهک لم ستان دقق کن، بلم لیشه وی دقق کی داب او ل خودی دقدا نمایش درینوو، نمایش کی ب ج ماور، و کو شان گری ب ج ماور وایه. که ئستا لزت لیشه و شواز و زمان و جری درین و گوزارشتی ناوونیشانی دوکان و هوتل و چشته خان و تابل کانی سرش قام و ناوونیشانی دکتور و کهگا و تنیا ناوی مندا کانیشان دکات، که هر یکهک یان بخیان دقق کی سربلخن، بلم مام دقق کی شه و ندرایو زمان تکهشکاو س و قپز شکاو ب ما و س روگلاک پچراو. که بوا بمانش و ناوونیشانی ئژنام کان دکات، که لگه ناوونیشانی نامی زانستی توئیند و کان ئاستی بیرکردن و دیگه ت و بیر کهی نوی بلم شکدا دت، که لگوتار و لدوانی سیاسی کاند دقق کی نوی واتاداری خاون زانیاری و پلژی نوی دد بیستته. که دقق کی نوی ئدبی داهیندرانی ناوازی پشکه شکردوو.

ن بوونی خن هکار کی گوریه ب بپاوبوون و دی خشی و قایر سی دژ دق، ن بوونی خن، واتن ن بوونی خویندری جدی، ن بوونی خویندری جدی واتن ن بوونی شیکردن و لکدان و هسه نگانندی باب تیان و وردی دق. دق تووشی پتای ن خویند و بوو. هر دقق که ن خویندرته وو، واتا مردن و ن بوونی خودی دقق که.

دقی ئدبی ب خیا و مزیند و وینا کردن، دقق کی ب فکری که مایته و ب گوتاری ورژیندر، ئمش ب ره می دق ب فکر و بیر که و ب بیرو بچوون، که لگه کی زمان و ئنجام درین. ب داخ و زمانی نووسینی دق کوردی دووچاری قایرس و پتای کی کوشند و بکوژ بوو. زمانی دق واتن فکری دق، زمان و فکر بپکه و و کو هله کی هاوسنگ و هاوتا و تپا و اوکری یکهتر کار دکن. کاتک و سفی ئافر تک درته ناوونیشانی شیعر که ئم وش و دس ته واژیه پیو ندی ب فکری دق نووس که و هیه، ئایا ب کرد و یز ل ئافرت و ماف کانی دگرت، یان ئافرت و کو که رسته ی کی سه کسی ب سرنج اکشان خویندر کانی بکار دده هته؟ دق ب زمان زمان کی شه و ندرایو ب ئرک و پیم، واتن دقق کی

بە فکر و بیروبەچوون، ئەم جەر دققە لکردوو دا دققەکی بە دققە. وەکو کارتنەنکی گۆرەیی بەتا. کە ئەم کارتنەن مەزنە شوونەنکی زەر دگرەت و خەنکەک بە بیر و لکدانەوی هەخەن تەنەرانە مژوول دکات، بەم لکەتایدا لەشایی و بەتاییکی کوشندە پتر هیچ شتەکی دیکە پەشکەش بە بەکارهەنەنەکانی ناکات، دقە بە فکریش، وەکو ئەم کارتنەن بەشە وایە، سەردەمی ئەستمان پە ل کارتنەنی بەش. بەش و بەتا.

ناوونشان و مانەشتی ئەژنامەکان، ژەرنووسی تەلەفزیۆنەکان و نامەیی تووژینەو زانستیەکان و گەفار ئەکادیمی و تەنیا وانەیی بەشەکی زانکەکان و قسەیی بەشەکی سیاسیەکان و حزبەکان و دامەزراوە یاساییەکان و خودی پەرلەمانیش پە ل بەشایی و وەکو دقە بەتە بەرهەمەنراون، بە ئەوی هیچ پەشکەش بەو رگرەکانیان نەکن. گەلە لوانەیی لگوتارەکانیاندا قسە دکن، دیانەوت (هیچ) پەشکەش بە وەرگرەکانیان بکن، نە (شتەک) پەشکەش بکن. ئەمەش هونەرەکی نوەیی بەرهەمەننەنی دقە کوردییە، خاوەنی دققەکە هەموو وزە و توانا و هەزی خەیی بەکاردەهەنەت (هیچ شتەک) پەشکەش نەکات و وەکو کارتنەن بەتا. نمایشی مەبەست و خواست و بەرهەمەننەنی دققەکی خەیی لچوارچەوێ گوتارە گوتراو، یان نووسراوێکە بکات. ئەمە لک واتای هەمەبەکراو ل بەرهەمەننەنی دقە بە هەمایەکی ئاماژە پە نەکراوی نەو دققەکە کە بریتیە کە (هیچ و بەشایی).

سەردەمی دقە بە دق بەرەو داتەپین و نەمانی متمانە و داووخانەکی ناوکی و خودیی ترسناکمان دبات، لێووی دەرۆنییەو هەر تاکەک و دامەزراوێک بەرەو داتەپین و پاشەکشە دچەت، کە هیچ دققەکی پە و واتادار و خاوەن فکر و ئیرادە و واتاداری نەبوو، بەواتایەکی دیکە خەریکی بەرهەمەننەنی دقە بەش بەت، یان بەدققەکی بەش مژوول بکەت.

ده فتهري يادداشتي رژانه له

به‌غداد هوه یان چیر کی کهوتنی به‌غدا.. هیوا ناسیح

کتبی (ده‌فتری یادداشتی ژانه له به‌غداد هوه، ژیانی ر ژانه له نوان ترس و هیوادا (Tagebuch aus Bagdad, Alltag zwischen Angst und Hoffnung) م به ئه‌مانی خو‌نده‌وه، که هی خانمه ر ژانمه‌نوسی ناوداری نه‌رویجی ئ‌سنا سائرشتاد (Åsne Seierstad). ئم ژنه سا ۱۹۷۰ له ئ‌سل له دایک‌بووه. ب چ‌ندان ر ژانمه و گ‌فار و که‌نا تی‌له‌فزی‌نی و‌اتانی ئیسکه‌نده‌ناقی وه‌ک په‌یام‌ن‌ر کاریک‌دوه. له و‌اتانی روسیا، چین، ک‌س‌ف و ئه‌فغانسان و ع‌راق هه‌وا‌ن‌ر بووه. ئه‌و که هم‌نوسه‌ری چ‌ندان کت‌ب و هم‌میش ا‌گه‌یه‌ندکار و ر ژانمه‌نوس‌کی دیار و سه‌رکه‌وتووه، به‌وه ناسراوه که له ز‌ر و‌اتی قه‌یراناوی و کاتی جه‌نگدا کاری هه‌وا‌ن‌ری کردوه، له‌سه‌ر ئه‌مه خه‌اتیشی وه‌رگرتوه. کات‌ک ئم کت‌ب‌م بینی و له گو‌گدا ب زانیاری زیاتر له‌سه‌ری گه‌ام سه‌رسام بووم، ج‌گه له زانیاری دیوی ناوه‌وهی کهوتنی به‌غدا که زانیی ورده‌کاریه‌کانی مه‌به‌ستم بوو، لاشم گرنگ‌وو بزائم چ پا‌ن‌ر‌ک یان ه‌ن‌کی نادیار بووه ته‌ه‌ی ئه‌وهی ئم ژنه‌سپیه با‌به‌رزه‌ی و‌اتی به‌فر و نزیک‌ی جه‌مسهر و به‌سته‌ه‌کی باکور، که یه‌ک‌که له ه‌من‌ترین و ئارام‌ترین و‌اتانی جیهان، ه‌نگه له ژیاندا له هیچی که‌م نه‌ب‌ت، کات‌ک هه‌موو گ‌تی ده‌یزانی له چاوه‌وانی جه‌نگ‌کی خو‌ناوی و گه‌وره‌دایه و به‌م ه‌یه‌وه ته‌نانه‌ت دانیشه‌توانه‌کی خ‌شی له‌وه هه‌ده‌هاتن، که‌چی ئم ب‌ت به‌ره‌و ناو دو‌که و ئا‌گر و ب‌مبا ب به‌غدا ب ووما‌کردنی ر ژانه‌ی هه‌وا‌ه‌کان، ته‌نها ب زانیاریدان به‌بینهر و خو‌نه‌رانی و‌اتانی جیهان له ووداوه‌کانی ن‌و جه‌نگه‌ک و ژیانی توشی مه‌ترسی ب‌ت و سه‌رک‌شی واکات، له پا‌یشدا یادداشتی ر ژانه‌ی خ‌ی له ده‌فته‌ر‌کدا بنوس‌ته‌وه! ئاخر گه‌ر ب‌ین ر ژانمه‌گه‌ری ج‌گه‌ی مه‌ترسی نیه، خ‌ دواتر ووداوه‌کان سه‌لمان‌دی، که ژیانی ئه‌وانیش له‌کاتی جه‌نگه‌کدا سه‌لامه‌ت نه‌بوون قوربانیشان دا.

ئم ژنه‌چالاک و بو‌ره‌یه‌ک‌که له‌وانه‌ی ر ژانه به‌یاده‌وه‌ریه‌کانی ورد و درشتی چیر‌کی کهوتنی به‌غدا‌ی نویسه‌ته‌وه، کات‌ک مر‌ف ده‌یخو‌ن‌ته‌وه، ده‌ی سه‌یری فیلم‌کی د‌کی‌م‌نتاریی ده‌کات. چیر‌کی تا‌ی ئم شاره‌جوان و د‌ف‌نه‌ی ئه‌و کات پینج میلی‌ن دانیشه‌توانی بووه و له د‌رینیشدا به‌شاری ئاشتی ناسراوه. م‌ژوو دوو‌جاری تر

تـمـ ماری رووداوی وا گـرنـگی کردوه، ۱۹۱۵سـهـروهـختی جهـنگی یهـکهـمی جیهان پهلاماری درا و کهوته دهست بهریتانییهکان، ههروههاسا ۱۲۵۸ هـرشـی مهـغـلهکان کاتـ بهغدایان سوتان.

ئـمـ ژـنـه له مانگی یهکی سا ۲۰۰۳ پاش جاـدانی جهـنگ دژ به سوپای عـراق، به گومانـی ههـبوونی چهکی ناوهکی و کیمیا، لهلایهن جـرج بـشی سـهـرکی ئهوسای ئهـمـریکا و کـکردنهوهی هـزی وـلاتانی هاوپهیمان بـهـرشـ کردنه سـهـر عـراق، واتـه پـشـهـرشـی چاوهـوانکراوی هاوپهیمانان یـشتـته عـراق و وهک ههواـنـرو پهـیامـنـری جهـنگ له یهککاتدا بـهـنـه رـژنامـهـی گـهـورهـی ئهـوروپی اـپـرتـهـهـواـسی ئاماده کردوه. لهـو کـچـک به ناوی مونا وهک وهـرگـگ و چاودـهـر لهـگـهـیدا دادهـنـن، واتـه وهک اـزدز (جاسوس) بـه کـنـترـنـکردنی هاتوچـ و ووماـهـکانی که لهلایهن وهزارهتی بهـناو رـشـهـنبیری و راگهیانندهوه بـی دیاریدهکهن. بهـام ئـم فرسهتی خـی دـنـت و زـرجار بـه ئاگاداریی ئهـو کاری خـی دهکات.

ناوبراو له رـژی یهـکشـممه ۱۹ی کانونی دووهمی ۲۰۰۳هوه دهست دهکات به نویسنهوهی یادداشتهکانی، ئیتر به پـی ههواـه تازـه و رووداوه گهرمهـکان، اـژانه یان چهـند رـژ جارـک تـماریان دهکات. تا دواتر بهـشـوهی کـتـبـک به نهرویجی بهـناوی (دهفتـری یادداشتی اـژانه له بهغدادوه) بـاوی دهکاتوه، سا ۲۰۰۴ ئـم کـتـبه له لایهن هـلگـهـر فـلاندات دهکـرت به ئهـمانی و بـاودهـکـرتـهوه، که ۲۲۱ لاپهـهـیه.

پـشـ دهستپـکردنی هـهـشـهـکانی هاوپهیمانان، که له لایهن بوشی سـهـرکی ئهـمـریکاوه ناوی (گهـردهـلولی بیابان) یـلـه نـرابوو، جهـنگی اـگـهـیاندن له هـهـردوو لاهه پـهـری سهـندبوو، سـهـرنـجـاکـش لـهـدا ماکینهی پـو پـاگـهـنده و چهواشهکارییهکانی دهزگای راگهیانندی بهـعـس و حکومهتی عـراق، که سـهـرکهوتنیان به مسـگـهـری بـه خـیان داناوو، لهوهش سهـیرتر کـنـفرانسه رـژنامـه نویسیهکانی محمـهـد سهـعید سهـحافی وهـزیری اـشـهـنبیری و راگهیاندن بووه، که بانگـهـشی جهـنگـکی خوـناوی و بهـرگـرییهکی بـوـنـهـی مـژوویی دهکرد دژ به هـزی هاوپهـیمانان! وته و لـدوانهکانی ناوبراو زیاتر له گـاـتهـپـکردن و سوکایهتی و بهکه مسـهـیرکردنـکی له اـدهـبهـری توانا و هـزی هاوپهیمانان و ئهـمـریکا دهچوو، تا له لـدوانی کهسـکی فـهـرمی بهـرپـرس و بهـتهـکـت.

له چهـند شوـنـکدا باسی رهوشی خراپی گوزهران و بههای زـخـراپی دیناری عـراقی دهکات و دهـت: پـشـ بیست سا دـلارـک بهرامبهر سی دینار بوو، ئـستا بهرامبهر به دوو هزار دیناره ل ۱۶. له شوـنـکی دی بـاسی موچهی کهمی موچهـخـران دهکات و دهـت: دینار له بیست سا رابردوهوه لهسهـدا ههشت هزار بههای خـی لهدهست داوه ل ۹۵!

له چه ند شو ځنځکدا باسی کورد و به شداری له ځپیشاندانه کانی به غدا
دژ به هاوپه یمانان دهکات به بهرگی کوردییه وه.

لاپه ۴۳ هـ باس له هاتنی وه فدځکی ناشتی، که له نزیکهی ۳۰ نه ندامی
په رله مانی نه وروپا پځکها تونه دهکات بځ به غدا دهکات، کاتی گفتوگځ
له گه ځ سه عدون حومادی سهرځکی په رله مانی نهوکاتی عځراق نه ندامځکی
وه فده که، که په رله مانتاره له سهر لیستی سهوزه کانی سوید و ناوی
ئینگه شځځرلینگه (Inger Shörlling) هـ باس له رهوشی مافه کانی مرځف
له عځراق دهکات و رهخه له حکومتی عځراق دهگرځت، که گازی
کیمیایی دژ به کورده کان به کاره ځناوه، سه عدون حومادی له وځامدا
ده ځځت: که مینهی کورده کان له عځراقدا رهوشځکی باشتریان هه یه وهک
لهوانه ی تورکیا و ئځران، نهوان لهو ځ هیچ مافځکیان نییه. سه بارهت
به به کاره ځنانی چه کی کیمیاییش درځیه و نه مه بیردځزی پیلانگځځیه،
ئځوه نابځت باوه ځ به هه موو شتځک بکهن، بوش درځزترین که سه هتد.
سه یر نه وه یه ده نوسځت، له کځتایی دیداره که دا په رله مانتاره
نه وروپییه کان سواری دوو پاسی کځن کران و سه عدون حه ځمادیش سواری
کادیلاکځکی هځش بوو (یهک له جځره ئځتځمبيله هه ره گران و که شخه کانه
-هیوا).

لاپه ۵۲ هـ باس له هځځشی بځبهزه بیانه ی سوپای عځراق بځ سهر شاری
که ربه لا سهروهختی ځاپه ځینه کانی ساځی ۱۹۹۱ دهکات و ده ځځت ته نها له
شاری که ربه لادا، که ما ځ به ما ځ شه ځیان کردوه، له ماوه ی دوو رځژدا
نزیکهی ۳۰ هزار کهس له لایه ن هځزه کانی رځځمی سه ددومه وه کوژراوه!

ناوبراو باس له دیمه نی تراژیدی کوشتن و برینداربوونی ده یان که ځسی
سیفیلش دهکات کاتی هځرشى نه مجاره، که له ناو شار و کاتی شتکځین،
یان منا ځ له بهردهرگا و نځوچه وشه ی ځیانندان ده بن به ئامانجی
پارچه ی تځپ و ځاکځت و ده کوژرځن، نه وه ی سه یره سه ره ځځای نه وه ی
ناوبراو هاوخمی قوربانیه کانه، که چی چونکه قژزه رد و چاوکا ځ
بووه، هه میسه وهک رځژئاوا ییه که ت به ئیستیفرازه وه قسه ی له گه ځ
ده کهن، بځ نمونه پځی ده ځځن، کوا مافی مرځفتان، کوا
دیموکراتییه تان؟ کوا پاراستنی خه ځکی سیفیل؟ بځ منا ځان ده کوژن... و
هتد. له کاتځکدا نه م لهو ځیه تا ده نگ و رهنگی نه و خه ځکه بگه یه نځت
به جیهان. ههروه ها باس له هه ځاتنی ما ځ و ځزانه کانی به غدا به ره و
شاره کانی دی عځراق و دهره ځوه ی به غدا دهکات. دیاره نه م زځر به
هځمنی پرسیاریان لځ دهکات و له گه ځ وځامه کاندا هه ځناچځت، بگره
ستایشیشان دهکات، بځ نمونه له لاپه ۸۱ هـ دا ده نوسځت: وهک باوه
عځراقییه کان زځر حه ز به زانین و زانیاری ده کهن زځرت ر له

گهله‌کانی تری خه‌ره‌هاتی ناوه‌است، دهوترت (میسرییه‌کان ده‌نوسن، لبنان چاپی ده‌کات، عراقیه‌کان ده‌یخو‌ننه‌وه)...

لایه‌١٢٧٥ باس له ل‌دوانه سه‌یروسه‌مه‌ره‌کانی وه‌زیری به‌رگری ئه‌وسای ع‌راق ده‌کات، هه‌روه‌ها د‌ته‌سه‌ر ب‌ژه‌ره‌کانی ته‌له‌فزی‌نی فه‌رمی ع‌راق و ده‌ت، که به به‌رگی سه‌ربازییه‌وه ک‌مه‌ک‌هه‌وا‌ی ب‌بنه‌ما و نا‌استیان به‌حه‌ماسه‌وه ده‌خو‌نده‌وه، ته‌نانه‌ت ع‌راقیه‌کان ئا‌گایان له ووداو و استیه‌کانی به‌ره‌ی پ‌شه‌وه‌ی جه‌نگ نه‌بوو! هه‌وا‌ه‌کان ئا‌وه‌ژوکراو و دروستکراو بوون، باسی سه‌رکه‌وتنی وه‌همی بوون! ده‌یان‌گوت، خوا له‌گه ئ‌مه‌یه، سه‌رده‌که‌وین و ...هتد!

له ٢٥ مارتی ٢٠٠٣ نوسراوه، ده‌ت ه‌زی ها‌وپه‌یمانان گه‌یشته به‌غدا، که چی ل‌پرسراوانی ع‌راق ها‌توون باس له (شه‌ی استی!) ک‌کان به‌ک‌کان و ما به‌ما ده‌که‌ن. ر‌ژ‌می سه‌ددام ئه‌و سه‌نگه‌ریان چا‌ه‌قو‌ه در‌ژانه‌ی له‌ده‌ره‌وه‌ی به‌غدا وه‌ک خه‌تی به‌رگری دروستیکردبوون و پ‌یکردبوون له‌نه‌وتی ه‌ش، ئا‌گری ت‌به‌رداون و دو‌که‌کی ز‌ر ئاسمانی شاری ته‌نیوه، به‌هیوای ئه‌وه‌ی ر‌ک‌ت و ف‌که‌کانی ها‌وپه‌یمانان نه‌توانن ئا‌مانجه‌کانیان به‌وونی ب‌پ‌کن! هه‌مان ژ‌سه‌دام وتار‌کی دا، گوتی (ئ‌مه‌شه‌ی گه‌ه‌ک به‌گه‌ه‌ک ده‌که‌ین، له‌سه‌ربانه‌که‌نه‌وه، ما به‌ما به‌رگری ده‌که‌ین)! ل ١٣٢ هه‌ند‌ک له‌مه‌لاکان، که تا دو‌ن‌ه‌ به‌شمش‌ره‌وه وتاریان ده‌دا له‌مینبه‌ره‌که‌نه‌وه، ئه‌م‌ه‌ به‌چه‌که‌وه وتار ده‌ده‌ن! خه‌ک ب‌جه‌هاد د‌ژ به‌ئه‌مریکا هان ده‌ده‌ن و ئه‌وان به‌به‌ربه‌ره‌کان ده‌شوبه‌ن‌ن. که‌س‌ک به‌ناوی عه‌لی خ‌ی ده‌ته‌ق‌ن‌ته‌وه به‌ه‌زه‌کانی ئه‌مریکیدا، ره‌نگه‌ ئه‌مه‌یه‌که‌م که‌س بوو ب‌ت له‌م جه‌نگه‌دا کاری وای کرد‌ب‌ت، ئیتر ده‌زگای را‌گه‌یان‌دنه‌کانی ع‌راق شه‌و و ر‌ژ‌پیا‌ی هه‌ده‌ده‌ن، وه‌ک قاره‌مان و که‌س‌کی ئه‌فسانه‌یی باسی ل‌ده‌که‌ن و ده‌ن‌سه‌دان و هه‌زارانی تر ئا‌ماده‌ی خ‌ته‌قاندنه‌وه‌ن! ل ١٥٥

باس له‌ها‌تنی سه‌دان مو‌جاهیدین و خ‌به‌ختکه‌ری عه‌ره‌بی و ئیسلامی له‌و‌اتانی عه‌ره‌بی وه‌ک سو‌دان و س‌ما و مه‌غریب و یه‌مه‌نه‌وه ده‌کات، که ب‌(جه‌هاد د‌ژ به‌ئه‌مریکا) و به‌رگری له‌ع‌راق ها‌تون. ئه‌مانه‌ به‌بیر‌کی ت‌که‌ به‌ئاینی و ناسی‌نالیستی عه‌ره‌بی ها‌ندراون. ل ١٥٦ به‌راوردی هه‌و‌ستی به‌عس و سه‌ددام ده‌کات به‌رامبه‌ر ئیسلامیه‌کان، ده‌ت: له‌سا‌انی حوکمی به‌عسدا ده‌یان هه‌زاری له‌ئیسلامیه‌سیاسیه‌کان له‌س‌داره‌دا و وه‌ک دو‌ژمنی خ‌ی سه‌یری کردون و ئا‌وه‌دووی ناون، که‌چی ئ‌ستا بانگه‌وازیان ب‌ده‌کات و پ‌شوازییان ل‌ده‌کات ب‌جه‌هاد د‌ژ به‌ئه‌مریکا.

له‌لایه‌ه ١٥٦ دا باس له (ش‌خ عه‌بدولکه‌ریمی مودده‌یس) ده‌کات له

به‌غدا، که ئەم بە یەكێك له ئابهر و زانا ئاینیه‌كانی عێراق ناوی ده‌بات، دیاره مه‌به‌ست لێ زانای پایه‌به‌رز و ئەدیبی ناسراوی کورد مام‌ستا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌یسی ک‌چکردوه، ئەوکات له به‌غدا نیشته‌ج‌ بووه، ده‌ل‌ت فه‌توای داوه ب‌ جیهاد دژ به ب‌باوه‌ان واته ه‌زه‌کانی هاوپه‌یمانان. (من له به‌دواچووندا له ر‌گه‌ی هاو‌ر‌یه‌کی نوسهر و ئەدیب و بنه‌ما‌یه‌ی مام‌ستاوه‌ زانیم، که مام‌ستا کاتی خ‌ی وونکردنه‌وه‌ی له‌سه‌ر ئەو باب‌ه‌ته‌ داوه، که به‌عسیه‌کان ویستویه‌انه ئەم ب‌ ئامانجی خ‌یان به‌کاربه‌‌نن، مام‌ستا له روونکردنه‌وه‌که‌یدا گوتویه‌تی، که ئە‌م له سیاقی گشتی به‌رگریکردن له خاک و و‌لاتدا له چوارچ‌وه‌ی فیه‌قی ئیسلامیدا ئەو ل‌دوانه‌ی داوه، نه‌ک خ‌ی ت‌که‌ به ملاملان‌که‌ کرد‌ت - هیوا).

سه‌رنج‌اک‌شه‌ کات‌ک‌شه‌ گه‌یشت‌ته‌ ده‌ورو به‌ری به‌غدا، که‌چی ناجی سه‌بری، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئەوکاتی به‌غدا ه‌شتا ه‌ه‌ه‌ه‌ه‌ی کردوه و ده‌ه‌ه‌ت: سه‌رانسه‌ری بیابانه‌کانی عێراق ده‌که‌ین به‌ گ‌گ‌ستان ب‌ داگیرکه‌ران، سه‌رکه‌وتنمان ز‌ر نزیکه‌! ل‌١٦٢ ع‌ی نیسانی ٢٠٠٣ شه‌ر ده‌که‌و‌ته‌ گه‌ه‌که‌کانی که‌ناری به‌غداوه، هه‌مان‌ژ‌ فر‌که‌خانه‌ی ن‌وده‌وه‌تی به‌غدا ک‌ن‌تر‌ ده‌کر‌ت، که‌شه‌ی سه‌ختی ت‌دا ده‌کر‌ت و تا ئەوکات ناوی (فر‌که‌خانه‌ی سه‌ددامی ن‌وده‌وه‌تی) بوو.

باس له‌ ش‌واوی ره‌وشی به‌غدا ده‌کات، که ههر ئ‌ت‌مبیلی سه‌ربازی پ‌ له‌ چه‌کدار و سه‌رباز بووه ده‌چوون و ده‌هاتن، سه‌ریان ل‌ ش‌واوه، ه‌شتا هه‌ند‌کیان به‌ په‌نجه‌کانیان نیشانه‌ی جه‌وت، وه‌ک پیتی ق‌ی ئینگلیزی و نیشانه‌ی سه‌رکه‌وتن به‌رزده‌که‌نه‌وه! هه‌ند‌کیشاین ته‌قوت‌قیان به‌ ئاسماندا ده‌کرد! ل‌١٧٨

له‌ ٧‌ نیساندا ک‌شکی ک‌ماری پاش‌شه‌کی سه‌خت ک‌ن‌تر‌‌ک‌را و ئ‌ای ئەمریکای له‌سه‌ر هه‌‌ک‌را. هه‌مان‌ژ‌ شه‌ ده‌گاته‌ ناوچه‌رگه‌ و سه‌نته‌ری به‌غدا. که‌چی سه‌مه‌ره‌ ئه‌وه‌یه‌ ر‌ک‌ له‌و ر‌ژهدا وه‌زیری ا‌گه‌یاندنی ع‌راق محهمه‌د سه‌‌عید سه‌حاف ک‌نفرانس‌کی ر‌ژنامه‌نوسی له‌ ئوت‌لی فه‌له‌ستین، که‌ج‌گای مانه‌وه‌ی په‌یامن‌رانی جیهان بوو سازده‌کات و ده‌ه‌ت: وانه‌یه‌کی باشمان به‌ ئەمریکیه‌کان داوه، سه‌ربازه‌کانیان له‌تاودا خ‌کوژی ده‌که‌ن! ئ‌مه‌ ناچارمان کردون پاشه‌‌کشه‌که‌ن له‌و شو‌نانه‌ی داگیریان کردبوون. ل‌١٨٥

باس له‌ ش‌ه‌زاوی و که‌سه‌که‌سی به‌غدا ده‌کات، که ده‌سته‌اتی حکومه‌ت وه‌ک پ‌لیس و ه‌‌زی ئەمنی نام‌ن‌ت‌خه‌ک ده‌ست به‌ تا‌ان و اووروت ده‌که‌ن. ناوبراو ش‌کردنه‌وه‌یه‌کی جوانی ب‌ ده‌کات کات‌ک‌ده‌ه‌ت: ئەم خه‌که‌ ده‌یان سا‌ه‌ له‌ژ‌ر ده‌ستی ئەم‌ژ‌مه‌دان، ژیان و ئازادی و

ته نانت هـزى كـينى شتومه كيشيان لـ زه وتكراوه، ئـستا ده يانه وـت به تاـانكردى داموده زگانى حكومت تـه و قهره بووى بكهـنه وه! بهـام نازانن ئه مان دزى له گهلى خـيان ده كهن، نهك له و رژـمهـى هاكا ههـهات! لـ١٩٣

به قسهى ناوبراو قورسترين شهـ له سهر پردى به ناوبانگى جمهورىيه كراوه. لـ١٩٥٠. بابهـتـكى له ٨ى نيساندا نوسيوه به ناوى (بـمبارانى كامـرا)، باس له وه ده كات، كاتـك چهند تانكـكى ئه برامى ئه مريكى ده گه نه سهر پردى جمهورى، كه يهـكه له پرده كانى سهر ديجه و ده كه وـته ناوهـاستى به غذاوه، كا تـزمـر نزيكى دوانزهى نيوهـيه، كامـراى كه ناـى ئاسمانىي فرانسـى فهره نسى، كه نوسينگهـكه يان له قاتى چوارده هه مى ئوتـلـ فهلهستينه، بهـاسته و خـ پهخش ده كات و ده ده قهيه كه وـنهى تانكه ئه مريكييه كان ده گوازـته وه، كه له شهـتـكى دهسته ويه خه قورسدان له گهلى يه كه كانى پاسهوانى كـمارييدا. لـره دا تانكـك لوله كهـى ده كاته ئوتـله كه و تـپـك ده نـ به شوـنى وـنه گرته كه وه، بهـام بهر قاتى پانزه هه م، واته قاتى سه روتره وه ده كه وـت، كه نوسينگهـى يته رزى لـيه و دوو كامـرامه نى كارامه يان ده كوژر و سـ كارمه ندى تريان بريندار ده بـت! چهن سه عاتـكيش له وه و بهر پارچهى تـپـك بهر تاريق ئه يوبى هه وـنـرى ئه لجه زيره ده كه وـت، كاتـك له سهربانى هه مان ئوتـلـدا به پـوه وه ستاوه و خهريكى هه وـنـرييه، ههر له وـدا گيان له ده ست ده دا! ههر چهنده دواتر قسه كه رى سهربازىي ئه مريكى رونكرده وه ده دن، كه ئه و دوو ووداوه بـ مه به ست بوونه، بهـام لاي هه مووان لـدوانه كهى به جـگهـى گومان وه رده گيرـت.

له ٩ى نيساندا نوسيوه تى: هـزه ئه مريكييه كان زـربهى ناوچه كانى به غذايان كـنـترـ كـردوه، تاـان و بـ له هه موو لاوه ده ستى پـكـردوه، هـزه عـراقـيه كان دهـهـى زهوى قوتيدان، به كـرده وه ئـمى سه ددام دهستهـاتى له ده ستداوه، دواى سى ساـ بـ يه كه مجار خهـك دـنه ده ره وه و به ئازادانه چيان ده وـ بـتـرس ده يـن، گه وره ترين په يكه رى سه ددام له پايتـه خـدا له گـهـپانى فيرده وس به دروشمى (بـوخـ سه ددام!) و (زـر سوپاس سهرـك بوش) دهـوخـنـرـت. كاتـك خهـكه كه ناتوانن بيكهـن بهـام به هاوكارىي تانكـكى ئه مريكى سهربازه ئه مريكييه كان سيمـكى ئه ستور له گه ردى په يكه ره كه ده ئاـنـن و تانكه كه اـيده كـشـت و ده يخاته سهر زهوى. ئه مه وهك سيمبوـكى ديار بـ كه وتنى دهستهـاتى به غذا باس ده كات. لـ١٩٨

له ١١ى نيساندا نوسيوه تى، به غذا شارـكه كهس دهستهـاتى ته واوى

نیه، سهرجاده شـواوه و فهوزایه، تاـانی و دزییه! خهـکی تاوانبار و چه‌کدار دـن و ده‌چن، له نـو و کـان و گهره‌کهـکاندا ته‌قه ده‌که‌ن. عه‌لی مناـکه، بـمبایه‌ک به‌ر ماـیان که‌وتوه و خوشک و براو دایکوباوکی کوژراون و هر خـی ده‌رچووه، له‌شی سوتاوه، ده‌سـنـکی په‌یوه، هاوار ده‌کات: ده‌سته‌کانم بـ بگـنه‌وه! ل. ۲۰۷.

به‌غدا ده‌سوتـت، هه‌موو باـه‌خانه و شوـنه‌کانی که هـمای رژـمی سه‌ددام بوون، تاـان ده‌کرـت، چه‌ته و مافیا به‌ربـاوه، دانیشـتوان داواکارن ئه‌مریکیه‌کان ئارامی و ئاسایشیان بـ بگـنه‌وه، سه‌ربازی ئه‌مریکی ده‌ـن، کاری ئـمه هـرشـی سه‌ربازییه و کردمان و خهـکیش خـشـا، دابینکردنی هـمنی و ئارامی شار کاری پـلیسه نه‌ک ئـمه! ل. ۲۰۹

زـربه‌ی خه‌کی به‌غدا سوپاسگوزارن، که ئه‌مریکا ئازادی بـ هـناون، ئـستا ده‌توانن ره‌خنه بگرن، هه‌ناسه‌ی ئازادی هه‌بـمژن، گفتوگـ بکه‌ن، به‌ـام ترسیان له‌م شـواوی و کاری مافیاگه‌راییه هه‌یه. زـربه هـشتا له‌ماـهوه دانیشـتون و به‌ترس و نیگه‌رانیه‌وه چاوه‌ـوانن، تا بزانی چـی له‌داها‌توودا ده‌گوزه‌رـت. ل. ۲۱۲

سـهرچاوه: Alltag zwischen Angst und Hoffnung, Tagebuch aus Bagdad, Åsne Seierstad, , 2004 Germany, ISBN: 3-548-60504-4

مرـق و جین و مـم لـجینی خـپـرستدا . . مـحمود عـبدوـلـا

جینی خـپـرست ناو‌نیشانی کتـبـکی (ریچارد داو‌کینز). ناوـکی ئـم کتـبـی باس لـ جینـکان و کاریگـریان لـ سـر ئـفتاری مرـق دـکات. هـروـها جـخت لـو و دـکاتـو کـ سـروشتی مرـق خـپـرستانـی، بـه‌ی ئـوی جینـکان مرـق بـرنامـدار دـکـن، لـ وانگـی جینیتیکـی و ئـم مـشینـکین جینـکان دروستیان کردوین. لـه‌مانکاتدا مـشینـکی کلتوریشین. هـم جین و هـم مـم هـو و دـدـن خـیان دوپاتبکـن و، جینـکان لـگـی سـپـرم و هـلکـ، مـمـکانیش

لښکاري مټکون د گوازي لرونکي.

مړي او هـ موو زیند وړکانیتر مـ شینـ کن بـ مانـ وای
جینـ کان، جینـ کان نـ مرن . مړي یان مـ شـ نی جینی، واک کـ مپیوتـ رکی
بـ رنامـ دارکراو ، لـ لایـ ن جینـ کانـ و ، فتاری مړي فیش پـ یوـ ستـ
بـ وای جینـ کان وا مـ شینـ کـ بـ رنامـ داردـ کـ ن کـ خزمـ تی مانـ وای
جینـ کان بکات، لـ بـ ر ئـ م هـ کار هـ ر مـ شینـ کی جینی خـ پـ رستانـ
فتاردـ کات . هـ بـ ژاردنی سروشتی ئـ و جینانـ هـ دـ بـ ژرـ ت کـ
خـ پـ رـ ستن، بـ واتایـ کیتـ هـ بـ ژاردنی سروشتی هـ بـ ژاردنی تاکـ نـ ک
گروپ . بـ یـ لـ دیدی داوکیـ واک پـ سپـ یـ بایـ لـ جی دـ ستایـ تی جیهانی
و لـ خـ بوردویی شتانی کی مـ حـ ان لـ نـ وان مړي فـ کاندا لـ سـ ربنـ مای
یاسای جینـ کان . چونکـ ئـ و جینـ کان بـ یاردـ دن کـ مړي یان
مـ شـ نی جینی چـ ان فتاری بکات، جینـ کان تـ نها فـ رماني گشتی
بـ مـ شینـ کان دـ دن، هـ رچی بـ مانـ وای خـ ت باشـ ئـ و بکـ ، ئـ و
فـ رماني جینـ کان . هـ ربـ یـ مړي لـ هـ ر ئاستـ کی پـ شـ بیردا بـ ت
سـ زو پاریزگاری بـ نـ زیکـ کان زیاتـ . لـ دیدی جینـ و خـ پـ رستی
تایـ بـ تمـ ندیـ کی باشـ . دیار جینـ کان پـ شـ بینی تـ وای وداوـ کانی
داهاتو ناکـ ن، هـ روکـ چـ ان یاری شـ ترـ نج لـ کـ مپیوتـ ردا پـ شـ بینی
هـ موو ئـ گـ رکی جوـ ناکات ، چونکـ لـ کاتی دانانی پـ رـ گرام بـ
کـ مپیوتـ ر کـ تـ نها یاسایـ کی گشتی دادـ نـ ت لـ لایـ ن
پـ گرامدانـ ر، بـ مـ دواتـ جوـ کان دـ کـ وـ تـ سـ ر بارودـ خ و
پـ گرام دانـ ر دـ ستـ وـ ردان ناکات . بـ مـ پـ کرام دانـ ری شـ ترـ نج
هـ موو بارودـ خـ کی مومکین لـ یاری شـ ترـ نجدا پـ شـ بینی ناکات، چونکـ
ژمارـ ی بارودـ خـ مومکینـ کان لـ شـ ترـ نجدا بـ ادـ یـ کـ پـ شـ
تـ وای بونی لیستـ کـ گـ ردون کـ تایی دیت . بـ هـ مان شـ و جینـ کانیش بـ م
شـ وـ یـ مـ شینی جینی جـ ستـ ی ئـ مـ بـ رنامـ داردـ کـ ن و دواتـ
دـ ستـ وـ ردان ناکـ ن .

مړي فیش بـ م شـ وـ یـ یـ ، جینـ کان وا پـ گرامی دـ کـ ن کـ خـ پـ رستانـ
فتاری بکات، بـ مـ نام نـ لـ بـ ر خودی مـ شینـ کـ ، بـ کـ و لـ بـ ر خودی
جینـ کان خـ یان . هـ ربـ یـ هـ موو جینـ کان هـ وـ دـ دن نـ مرن، ئـ م
جینانـ کـ مـ شین یان جـ ستـ یـ کـ دروست دـ کـ ن ، واپـ رـ گرامی دـ کـ ن کـ
هـ وای گواستـ وای جینـ کان بدـ ن . هـ ربـ یـ دـ بینین فتاری مړي
تـ نها بـ رامـ ر خزمـ نـ زیکـ کان لـ خـ بوردوانـ یـ . مـ شینـ کی جینی
تـ نها کاتـ کـ نامادـ ی مردنـ کـ بزانتـ ئـ وانـ ی بـ رگریان لـ دـ کات
جینـ کانی لـ گـ خـ یدا هاوبـ شن، واک بـ رگری باوان لـ وچـ و
برالـ برا .

[illegible]

بـيـه داو کينز دښت : لـکـمـگـا يـک کـه خـيـانـه تـي زـوجـي زـرـرـه تـ بـيـه
پـر نـسـيـي جـيـنـي دـبـت خـا زـيـا تـر گـرـنـگـي بـه خـوارزـا بـدات، چـونـکـه ئـه و
دـيـسـان دـنـيـا يـه لـه بـونـي هـا و بـشـي نـيـو يـ جـيـنـه کـانـي خـوارزـاکـي. پـوختـي
تـيـري جـيـنـي خـه پـر رـسـت ئـه و يـه کـه مـر فـه مـشـنـه کـي جـيـنـي، جـيـنـه کـان
بـه شـو يـه يـک پـه گـرامـيـا نـکـر دوه کـه هـو يـه مـا نـه و يـه خـه بـدات، بـه ئـه و يـه
جـيـنـه کـانـي بـگـوا زـتـه و يـه بـه دـا هـا تـو، جـيـنـه کـان دـه يـا نـه و يـه نـه مـر بـن، مـشـنـه
جـيـنـه کـان دـه مـرن، بـه مـ جـيـنـه کـان دـه مـنـد و يـه و نـه مـرن. بـه مـ شـو يـه
جـيـنـه کـان هـه رـتـا يـد تـم نـد يـه يـک بـد نـه مـشـنـه کـي جـيـنـي بـه ئـه و يـه بـتـوانـت
پـار زـگـار يـه لـه مـا نـه و يـه جـيـنـه کـان بـکـر ت. سـه بـار ت بـه ئـا مـا نـجـدار يـه و
پـه شـبـيـنـي دـا هـا تـو، جـيـنـه کـان ئـا مـا نـجـدار نـه بـه مـ ئـا مـا نـجـيـان مـا نـه و يـه
نـه کـ شـتـيـتر، نـه کـ ئـه و ئـا مـا نـجـا نـه يـه ئـه مـه دـو اـتـر فـريـان دـه بـيـن لـه
کـه لـتـور و يـه. بـه مـ سـه بـار ت بـه پـه شـبـيـنـي دـا هـا تـو، جـيـنـه کـان نـا تـوانـن
بـه تـه و اـو يـه پـه شـبـيـنـي بـکـن، جـيـنـه کـان لـه سـه رـبـنـه مـا يـه بـار و دـه خـه کـي کـه
تـيـدـان، و اـتـا لـه سـه رـبـنـه مـا يـه ئـه مـو و نـي اـبـر دوه مـشـنـه کـه
دـر و سـتـد کـن، بـه مـونـه جـيـنـه کـان و اـ پـه شـبـيـنـي دـه کـن کـه چـه ژـي سـه کـسـي و اـتـا

دې ځایون او شیرینی باښه به ما نه وو او وی جینه کان، بهام پې شینې د سپو او شکرې د سترګو ناکه نه، که ئم هه موو نه خه شیه له شکرې د سترګو د که وټه وو. که واته وکې چا نه فتاری مرق له سره ربه مای زانیاړی که نه هه د بهت، نه وا نه گره بارودخ زه ربه گه بهت مې شینې جینې هه د دکات و له وانې به به وټه ت. هه ربه یه جینه کان تایده تمه ندی فربونیش د ده نه به مې شینه کان. ئم مې سه له یه گرنگه به تایده ت له مرغه دا نه گره یه گه ان له یه کی که لتور وو نه گره رکی کړاو یه، کاریگه ری کلتور له سره جینه کان هه یه، واته د کره ت فتاری مرق به گه بهت به له خه بوردوی زیاتر به تایده ت نه گره به بهت هه یه پارزگار یکردن له جینه کان!

بہاؤ شاہ مہم چلیے؟ لہذا ہم نے وہی خوشنہر مانڈونہ کسم، زہر درہڑا
 بہاؤ بہت تک نادہم۔ بہ کورتی مہم یہ کہی گواستند وہی کہ لتور، داو کینز
 دہت: زہربہی نے وشتانہی مرق لہٹاڑا جیادہ کاتہ وہ دہ کرہ ناوی
 بنہین کہ لتور۔ واتا کہ لتور لہ توانا یدایہ فتاری مرق کہ
 لہ سہربنہ مای یاسای جینہ کانہ و خہ پرستانہ یہ بگہت، دیسان
 کہ لتوریش دہ کرہت خہ پرستانہ بہت! بہہر حاہ نے زمونی مرق قایہ تیش
 پرمان دہت ہی ئایدیہ لہ ژیاکان کہم نیہ لہ سہر گہہینی ہفتار
 "کاپتاہیزم و مارکسزم" لہ بہرچا و بگرن۔ مہم لہ وانہ یہ ئایدیہ کہ
 بہت، وک سہ سیالیزم داروینیزم۔ کاتہ کہ یہ کہ مہمی داروینی لہ مہشکی
 ئہمہ دا دہ چنہت ئوہ ئہم مہم وک جینہ کان ہوہی
 خہ دوپا تکرندہ و دہات۔ ئوہ ئایدیہی گہ شینانہ یہ ئوہ یہ ئہمہی
 مرق دہ توانین لہ دژی دروستکہرہ کانمان "جین و مہم" اہیہین۔
 دہ کرہت لہ گہی پرورہردہ و مرق والہیکہین لہ خہ بوردوانہ
 ہفتارہکات۔ ئہ گہرچی مہم وک جین کوہرانہ خہ دوپات دہ کاتہ وہ و
 ئامانجی دورمہ ودا و بہ ئاگایانہی نیہ، مہمہ کان ملمانہی
 مانہ و دہ کہن۔ لہ وانہ یہ مہمی باوہی دینی یان خودا کوہرانہ
 بگوازرہتہ و نہ و لہ دواہ نہ و۔ بہہام ہرچہ نہ کہ بہت لہ گہی
 پرورہردہ دہ توانین کاریگہری لہ سہر مہمہ کان دابنہین، دہرکہ و تنی
 مرقہی مہدہرن بہ گہی لہ سہر کاریگہری مہم و پرہ سہ ندنی کہ لتور۔

محمود عبد الوہاب

کورته چیرک / ل خ ی ه د . . گه ران سه باح

به تاقی تانیا ئیش کانی ده کرد. پلیتی ده بی، نه فوری دینارک. دیمان یکی خیرای ده کرد، سه پرسپار: ناوی ته واوت؟ ته مانت؟ کارت؟ نه فوری له سهر کورسی دادنا، دنیای ده کردو تا سهری لهک له بران بهر نام لهک بهت. پاشان ده چوو گز نام لهک. بهرنام لهک ی ئاکتیف ده کرد، چه ند دوگم یکی داد گرت: دوگم ی به ئیشخستنی ههسته کان، هیی کاردان و کان، هیی سهز و بیرکردن و، هیی و هه نامی ئه نامانی جهسته. ئه وجه ته کسته کی پاشان ده دا و ده یگوت بخوین و. خهک چنه نه سهز ده گرت، هه فته یکه پشته ته له فانی ده کرد ناوی ته مار بکات. کاته ده گه یه نه و شوین ی پسه سهز که پهی ده گوت بخوین و، یه کسهر هه ده هات. ئه ویشی نه دای و. نه یشید ته توانی به کسه به ته کسته که چیه. ئه مهش وایکرد بوو به ته مهراق لای خهک. سهز به سهز ده کانی پسه سهز که، که له ته نیشته پهلله مان بوو، درهتر ده بوو. سهز هه بوو سهز ده گه یشته گه که کی سه تاقان. پزیشک، پهلله مانتار، مامه ستا، بازرگان، سه شنبیر، بیرمه ند، جووتیار، هه موو ئاسته که سه یان ده گرت، به مام که پسه سهز ده یگوت بخوین و، هه ره له گه بینینی یه که م وشه، هه ده هاتن. هه بوو جانتای له بیر ده چوو، هه بوو که او، چاکه ت. که نه کانی میدیا، ئاسایش، هه واهگری، پزیشکانی ده روونی له گه هه هه اتوو کانه داد نیشته، ده یانویست بزانه خهک به هه ده ن. ئه وانیش هه موو شته کیان باس ده کرد، به سه نه یانده توانی به نه ته کسته که چیه. وای له هه ته کسته که بوو هه سه. ده سه سات لهی ده ترسا. تاک و که م گه یش. ته کسته که بوو که یس و پسه سهز دره دادگه. حوکهی دادگه نه و بوو پسه سهز که خه ته کسته که بخوین ته و، هاوکات به هه موو خه کیش پهخش بکرت. پسه سهز لاری نه بوو. سهزی پاشتر سه عات هه شه، هه شتهان پسه سهز ده کانی نه کرد بوو و، قیامت هه ستا بوو، ده یان که نه ته له فزیه نیش ناماد بوو. په سهز له بهرانه بهر که دانیشه. له سه مه بایله که بهرنام لهک ی ئاکتیف کرد و دوگم کانی داگرت. ته کسته که به دیار که وت. خویندی و هه نه هات. ئه مه ی خوار و ته کسته که بوو: ته ونی. ته مانت په نجا سه و خه ناسی. به حسه بی خه ت، هه موو

شتکت کانت کردوو، هـموو شتک لـسـر خـت دـزانی، دـزانی بای
چـندی. لـ هیچ لـباری خـتـوو نازانی و هیچـشت کانتـوو نـکردوو.
نازانی حـزت لـ چـیـ، حـزت لـ چ نییـ. نازانی قـت لـ چـیـ و لـ چ
نییـ. تا ئـستـ نازانی حـزت لـ چ نـگـکـ، بـ چ تـک دـچی. نازانی
خـترین خوار دنت چـیـ. نازانی چ ستایلـکی پـرت، چ ستایلـکی جـلـت
لـ دـت. کـ قـسان دـکـی پـت وایـ گـرنگـترین شـت دـتـیت. کـ دـتـی
شای ناکـیـ سـپانی خـت. هـر بابـتـک بـکـرـتـوو، لـی دـزانی. هـر
کارک بـتـ پـشـوو، وـستای. پـت وایـ دـتـوانی مـندا بـ باـشـترین
شـوو پـروـردـ بـکـیت، وـات بـ باـشـترین شـوو بـتـوو بـبـیت. پـت
وایـ باـشـترین شـفـری، باـشـترین باوکی، برای، مـردی. پـت وایـ
نـبـزـترین و چاوندـترستـرینی. خـذـ لـ دار و بـرد دـگـریت. ات لـ
هیچ نییـ. هـچـت پـ هیچ نییـ. هـموو شتـک ات دـکـیـوو و
چارـسـریشـت بـ هـموو شتـک پـیـ.

رازکـانی ئـوین و هـناسـکـانی دـریا. . تـکـست: ستیقـان شـمزینی

رازی یـکـم

سـرسـام بـ تـ
کـ توانیت لـ دـی خـتـدا
یـخـسـیرم بـکـیت
سـرسـام بـ تـ
وات لـکردم کـتـبی عـشق
پـپـ پـپـ بخوـنـمـوو
لـ هـر لـپـپـیـکـیشـدا
مـرجانی پـکـنـین بـدـزـمـوو

زـر زوو زانیم دـریایت
لـ بری شـپـل، مات و بـدـنگ
لـ بری پا پـ، عـشقی مـنت

پښدا تښد پښت
زړ زوو زانيم د ريات و
ب شمشري جواني ئ مكوژيت
ب ئاگري نىگا ئ مسووت نيت
ب چراي پ نا ناي
شو کپ کا نم ئ ناس نيت

ه مېش ئ م و
ک دى راز کا نت بک م و
ل و خ م ئ بينم
د م پ بوو ل نوري ع شق
ه مېش ئ م و
ت يسمي راز کا نت بشک نم
ل و خ م ئ بينم
خ ون کا نم پ بوون ل بریسک و
ئاسمانم شاگ شگ بوو
ب س ماى پ لک ئ ست ر

خ را و ر ناز نينم
داري ت م نم يک گ اي پ و ما و
ب س وزبوون و ل م رگي ع شقدا
خ را و ر فریشت ژن
ل ب رد م پ نج ر ي چا و و انيدا
تک تک خو ن ل چاوم د و
د پ د پ فرم سک ل د م

د بوو ئ م زووتر ي کتر بناسين
ل ک ن کا ني ق سيد ي کى د ت
ل ش قام بخووريد کا ني ر ح
د بوو ئ م زووتر ئ م ر گ ب ب ين
ب ر و باخ پ لک ز ي ن ي کا ني ز رد خ ن
ب ر و ما پ م م کا ني ف نتازيا
ب ر و ک نار او کا ني د ر ياي خ ون

تہ ئتہ و ت بہ نہنی خشم بوئی
کچی من بہ ئاشکرا ئو و رم و
بہ پنهایی و لہ تاریکی شہودا ئہ گریم
ئتہ و ت بہ ئاشکرا شیعت بہ بنووسم
کچی من بہ نہنی ئتہ و م و و
بہ بہرچاوی خودا و گہ نات ماچ ئہ ک م

ہر چا و و وان بووم بازی ع شقی تہ
لہ سہر شانی راستم بنیشہ تہ و
وا ئہ ستا لہ دوا نیگای و ریوتدا
تہ رمی خ م لہ سہر شان ہہ گرتوو
ہر چا و و وان بووم لہ با و شہ پکہ نینتا
بہ ئارامی سہر خ و ک بشکہ نم
وا ئہ ستا بہ دیار ئہ لبوومی بیر و ریو و
شہ لہ ی بہدہ نگترین گریان بووم
